

Et system for superbrukerne?

Det norske systemet for tilgjengelighet til IKT på arbeidsplassen i komparativt perspektiv.

IKT, funksjonshemming og arbeidsliv 25.06.10

Teknologioptimisme – økt sysselsetting ved IKT

- Moderne arbeidsliv – IKT en kritisk infrastruktur.
- Åpnet nye muligheter på arbeidsmarkedet
- Generell IKT
- Spesiell IKT

Skaper teknologien nye barrierer?

Teknologiens inkluderende potensial?

- Teknologi i seg selv ikke inkluderende
- Medisinsk modell – sosial modell
- Arbeidsplassen som sosial arena – tilgjengelighet for personer med funksjonsnedsettelse
- Sosial modell = fokus på barrierer for deltakelse i arbeidslivet – mulighet for å bygge ned barrierer
- Rehabiliteringsmodell (medisinsk modell) = fokus den enkeltes funksjonsnedsettelse og tiltak for å kompensere for dette
- Teknologi som hjelpemiddel for å bryte ned barrierer i arbeidslivet – muliggjørende teknologi

Komparativt perspektiv

- Norge, Danmark, Storbritannia, Nederland
- Ulike velferdsregimer
- Ulike forhold mellom stat og marked (og frivillig sektor).

Markedssvikt = erkjennelse av behov for en sosial IKT politikk

- Hurtig utvikling av generell teknologi
  - Manglende standardisering og universell utforming
  - Kompatibilitetsproblemer mellom generell teknologi og hjelpemidler.
- Kostbare IKT hjelpemidler til et begrenset marked
- Behov for utvikling, utprøving, opplæring og tilpasning for at arbeidstaker kan nyttiggjøre seg potensialet i IKT
- Forutsetter arbeidsgiveres kompetanse om IKT
- Forutsetter generell digital kompetanse

Ulik utforming av sosial IKT politikk for arbeidslivet

	Norge	Danmark	Nederland	UK
Rettigheter	Ja	Ja	Nei	Nei
Offentlig regulering	Høy	Middels	Middels -	Lav
Finansiering	Full	Tilskudd	Refusjon	Program
Forvaltning	HMS	Jobbsenter	Private	Private / frivillige

Norge – det mest regulerte og sjenerøse systemet

- Statlig ansvar i alle ledd – fra innkjøp til implementering
- NAV regulerer markedet gjennom prisforhandlingssystemet
- Hjelpemiddelsentralene - portvakt og formidling
- Liten grad av spesialkompetanse
  - Hjelpemiddelsentralene: 3 % arbeidslivssaker
  - IKT og tilrettelegging i arbeidslivet ikke eget felt
- Rett til hjelpemidler i arbeidslivet – full offentlig finansiering
  - Får det du ber om....

Felles utfordringer på tvers av land

- Utnyttelse av det inkluderende potensialet i IKT
- Opplæring og support
- Informasjon om muligheter
- Vurdering av behov på arbeidsplass
- Kompetanse i systemet som jobber opp mot arbeidsplass

Ex 1. Synshemmet bibliotekar

- Arbeidsplass IKT system ikke universelt utformet
- Begrenset tilgjengelighet på arbeidsplassen = låst til begrensede arbeidsoppgaver
- Tilgang til informasjon om muligheter = personlig nettverk
- Fikse på systemet = personlige kontakter
- Minimal opplæring

Ex 2: Konsulent, bevegelseshemmet i IKT-bransjen

- IKT som infrastruktur skaper muligheter
- Ingen vurdering av behov på arbeidsplassen
- Liten kompetanse i bedriftshelsetjeneste for muligheter innen IKT for å bryte ned barrierer
- Underutnyttelse av IKT fører til manglende karriereutvikling

Et svært regulert (og sjenerøst) system – med systemutfordringer

1. Informasjon
2. Kompetanse i systemet
3. Utredning av behov
4. Rett til definerte hjelpemidler
5. Opplæring og support

Ad 1: Informasjon om muligheter

- Informasjon til arbeidsgivere om muligheter
- Informasjon til arbeidstakere og arbeidssøkere
- Informasjon til NAV lokalt, NAV arbeidslivssenter, bedriftshelsetjeneste

- Prisforhandlingssystemet begrenser muligheten til å spre informasjon?
- = Personlige nettverk viktigste kilde til informasjon for brukere

Ad 2: Liten kompetanse om IKT, funksjonshemming og arbeidsliv

- Hjelpemiddelsentralene generalister.
- Arbeid - liten andel av hjelpemiddelsentralenes portefølje (3 %). Lite virksomhetsnært.
- Liten grad av spesialisering – og IKT i arbeidslivet for noen grupper krever kompetanse.
- Kompetanse universell utforming av IKT.

Ad 3: Utredning av behov på arbeidsplassen

- Manglende helhetlig vurdering av tilgjengelighet og muligheter ved IKT på arbeidsplassen
- Helhetlig vurdering av arbeidsoppgaver, deltakelse viktige arenaer, møter, kilder til informasjon osv. – og hvordan IKT kan bidra til å fjerne barrierer for deltakelse
- Systemet utgangspunkt i den enkeltes funksjonsevne – og muligheter for kompensere for dette ved hjelpemidler
- Regelverket ikke utgangspunkt i en sosial modell

Ad 4: Rett til hjelpemidler – men...

- Prisforhandlede produkter
- Rett til nødvendig og hensiktsmessig tilrettelegging betyr ikke ubetinget rett til optimal tilrettelegging (Rundskriv § 10-5:1.1.2)
- Kostnadmessige spørsmål begrenser i liten grad optimal tilrettelegging – men IKT et område hvor dette skjer

Ad 5: Opplæring og support

- Lite ressurser til opplæring
- Folketrygden i utgangspunktet ikke støtte til opplæring
Mulighet for opplæring inntil 30 timer spesielt teknisk avansert utstyr (Rundskriv hjelpemidler, Folketrygden 10-7)
- Lite optimal bruk av tildelt utstyr
- Opplæring på arbeidsplassen et arbeidsgiveransvar
- Etterlyser supporttjeneste for IKT i arbeidslivet

Sjenerøst system for superbrukeren?

- Kjennskap til systemet
- God digital kompetanse
- Bevisst egen rolle som kunde i systemet
- Vet hva de skal be om – har tilgang til informasjon
- Personlige nettverk og veiledere

Superbrukeren utfordrer systemet

- Krever tilpassede optimale løsninger
  - Krever rask levering
  - Har god oversikt
  - Tar teknologien i bruk for å bryte ned barrierer
-
- Synliggjør utfordringer i systemet – generell teknologi og spesiell teknologi
-
- Kan superbrukerne føre til innovasjon?

Hvorfor klarer vi ikke utnytte mulighetene?

- Manglende kompetanse i systemet som skal støtte opp om virksomheter og manglende kommunikasjon mellom aktørene
- Informasjon til arbeidsgiver om funksjonsnedsettelse og tilgjengelige IKT løsninger og hjelpemidler
- Informasjon til personer med nedsatt funksjonsevne om tilgjengelige løsninger og hjelpemidler
- Utredningsansvar på arbeidsplass / arbeidsplassvurderinger
- Mangelfull opplæring og support
- Manglende universell utforming

Hva så...

Hvordan utnytte mulighetene bedre?

- Regulering av universell utforming IKT i arbeidslivet
- System for informasjonsformidling – internt i NAV og ut til brukere, arbeidsgivere, bedriftshelsetjeneste
- Anerkjennelse spesialkompetanse – IKT og arbeidsliv
- Ambulante team
- Mer virksomhetsnær formidling; utredning av behov, opplæring og support